



KOULUTUS

Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti jäsenvaltiot kantavat päävastuun omasta koulutuspolitiikastaan ja EU:n tehtävänä on vain tukea niitä. Yhteiskuntien ikääntyminen, työvoiman ammattitaidon puutteet, maailmanlaajuinen kilpailu ja varhaiskasvatus ovat kuitenkin esimerkkejä kaikille jäsenvaltioille yhteisistä haasteista, jotka vaativat yhteisiä ratkaisuja. Jäsenvaltioiden on siksi hyvä tehdä yhteistyötä ja oppia toinen toisiltaan^[1].

OIKEUSPERUSTA

Vaikka ammatillinen koulutus mainitaan vuonna 1957 Rooman sopimuksessa yhtenä yhteisön toimien alana, koulutuksen vahvistettiin virallisesti kuuluvan unionin toimivallan piiriin vasta Maastrichtin sopimuksessa vuonna 1992. Siinä todetaan, että ”yhteisö myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta”.

Lissabonin sopimuksessa säilytettiin entisellään määräykset, jotka koskevat EU:n roolia koulutuksessa (XII osasto, 165 ja 166 artikla), ja siihen lisättiin uusi määräys, jota voidaan kutsua horisontaaliseksi ”sosiaalilausekkeeksi”. Tässä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 9 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset.”

Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan mukaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla, todetaan, että ”jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta” (14 artikla) ja ”oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia” (15 artikla).

TAVOITTEET

EU:n on otettava politiikassaan ja toiminnassaan huomioon korkeatasoiseen koulutukseen liittyvät vaatimukset. Koulutusasioissa sen pitkän aikavälin strategisina

[1]Lisätietoja Faktatietojen luvussa [3.6.4](#) Korkeakoulutus.



tavoitteina on 12. toukokuuta 2009 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti 1) tehdä elinikäisestä oppimisesta ja liikkuvuudesta todellisuutta, 2) parantaa koulutuksen laatua ja tehokkuutta, 3) edistää tasapuolisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta sekä 4) edistää luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla koulutustasoilla.

SAAVUTUKSET

A. Eurooppa 2020 ja eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiset puitteet 2020

Koulutuspolitiikka sai uutta pontta [Eurooppa 2020 -strategiasta](#). Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti jäsenvaltiot saivat vuosittain ensisijaisia uudistuksia koskevaa erityisohjausta maakohtaisten suositusten muodossa. [Eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisissa puitteissa](#) (ET 2020) luotiin välineet ja järjestelyt yhteistä EU-tason toimintaa varten. Puitteissa asetettiin myös seitsemän tavoitetta, jotka oli määrä saavuttaa vuoteen 2020 mennessä:

- vähintään 95 prosenttia 4-vuotiaista ja sitä vanhemmista alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen (vuonna 2018 osuus oli 95,4 prosenttia),
- lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä heikosti menestyvien 15-vuotiaiden osuus on alle 15 prosenttia (vuonna 2015 osuus oli lukemisessa 19,7 prosenttia, matematiikassa 22,2 prosenttia ja luonnontieteissä 20,6 prosenttia),
- koulunkäynnin ja opinnot keskeyttävien osuus on alle 10 prosenttia (vuonna 2018 osuus oli 10,6 prosenttia),
- vähintään 40 prosentilla 30–34-vuotiaista on korkea-asteen koulutus (vuonna 2018 osuus oli 40,7 prosenttia),
- aikuisista (25–64-vuotiaat) keskimäärin vähintään 15 prosenttia osallistuu elinikäiseen oppimiseen (vuonna 2018 osuus oli 11,1 prosenttia),
- vähintään 20 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneista ja 6 prosenttia perustason ammattitutkinnon suorittaneista 18–34-vuotiaista on suorittanut opinto- tai harjoittelujakson ulkomailla,
- vähintään 82 prosenttia tutkinnon suorittaneista, jotka ovat päättäneet koulutuksensa edellisten 1–3 vuoden aikana (20–34-vuotiaat, joilla on toisen tai kolmannen asteen koulutus), on työllistynyt (vuonna 2018 osuus oli 81,6 prosenttia).

Vaikka Euroopan maat ovat edistyneet huomattavasti monilla osa-alueilla, perustaitoihin (lukeminen, matematiikka ja luonnontieteet) liittyvät luvut ovat yhä huolestuttavia.

B. Uusi osaamisohjelma Euroopalle

Komissio antoi vuonna 2016 tiedonannon ”[Uusi osaamisohjelma Euroopalle](#)” ([COM\(2016\)0381](#)) ja ehdotti siinä kymmentä toimea, joilla varmistetaan, että ihmisillä on työmarkkinoilla tarvittavat taidot:



- perustetaan taitotakuu, jolla matalan taitotason ihmisiä autetaan hankkimaan perustason luku-, kirjoitus-, lasku- ja digitaalitaidot,
- tarkistetaan [eurooppalaista tutkintojen viitekehystä](#),
- perustetaan digitaalitaitoja ja työpaikkoja edistävä koalitio, joka tukee koulutus- ja työllisyysalan ja teollisuuden sidosryhmien yhteistyötä,
- käynnistetään alakohtaista osaamisyhteistyötä koskeva suunnitelma, jolla tuetaan osaamista koskevan tiedon hankintaa,
- luodaan väline kolmansien maiden kansalaisten taitojen kartoittamiseksi ja autetaan näin määrittämään maahanmuuttajien taidot ja tutkinnot varhaisessa vaiheessa,
- tuetaan ammatillista koulutusta, etenkin järjestämällä tapahtumia ja toimintaa Euroopan ammattitaitoviikolla,
- tarkistetaan [avaintaitoja koskevaa suositusta](#),
- tarkistetaan [Europass](#)-järjestelmää,
- annetaan ehdotus suositukseksi tutkinnon suorittaneiden jatkosijoittumisen kartoittamisesta, jotta saadaan parempi kuva tutkinnon suorittaneiden suoriutumisesta opintojen päätyttyä,
- analysoidaan aivovientiä ja jaetaan parhaita käytäntöjä, jotta voidaan hallita ammattitaitoisten ja pätevien työntekijöiden siirtymistä maasta toiseen.

C. Varhaiskasvatus

[Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa](#) varhaiskasvatus nostettiin entistä näkyvämpään asemaan. Siinä todetaan lasten oikeus ”kohtuuhintaiseen varhaiskasvatukseen ja laadukkaaseen hoitoon”. Neuvosto hyväksyi toukokuussa 2019 [suosituksen](#) laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä^[2].

D. Eurooppalainen koulutusalue

Komissio antoi Göteborgin huippukokouksen jälkeen toukokuussa 2018 tiedonannon ”Nuoriso-, koulutus- ja kulttuuripolitiikan rooli vahvemman Euroopan rakentamisessa” (COM(2018)0268). Se esittelee siinä visionsa ”eurooppalaisen koulutusalueen” perustamisesta ja ilmoittaa antavansa muun muassa ehdotuksen neuvoston suositukseksi korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen tutkintojen ja ulkomailla suoritettujen opintojaksojen automaattisen vastavuoroisen tunnustamisen edistämiseksi. Neuvosto hyväksyi asiaa koskevan [suosituksen](#) 26. marraskuuta 2018^[3].

E. Erasmus

[Erasmus+](#) on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma vuosiksi 2014–2020. Erasmus+ -ohjelman erityistavoitteet koulutuksen alalla ovat seuraavat: 1) parannetaan avaintaitojen ja -osaamisen tasoa erityisesti ajatellen niiden merkitystä työmarkkinoille ja vaikutusta yhteiskunnan yhtenäisyyteen, 2) edistetään

[2]EUVL C 189, 5.6.2019, s. 4.

[3]EUVL C 444, 10.12.2018, s. 1.



laadun kehittämistä, innovointiin liittyvää huippuosaamista ja kansainvälistymistä oppilaitoksissa, 3) edistetään elinikäisen oppimisen eurooppalaisen alueen syntymistä ja sitä koskevaa tietoisuutta sekä täydennetään kansallisen tason poliittisia uudistuksia, 4) kehitetään yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kansainvälistä ulottuvuutta sekä 5) parannetaan kielten opetusta ja oppimista. Koulutusallalla nämä tavoitteet pyritään saavuttamaan toteuttamalla avaintoimia:

- avaintoimi 1: oppimiseen liittyvä henkilöiden liikkuvuus
- avaintoimi 2: innovointia ja hyvien käytäntöjen vaihtoa edistävä yhteistyö
- avaintoimi 3: politiikan uudistamisen tuki.

Komissio antoi toukokuussa 2018 [ehdotuksen](#) seuraavasta ohjelmasta kaudelle 2021–2027 ([COM\(2018\)0367](#)). Ohjelman yleistä rakennetta ei ole paljonkaan muutettu. Sitä vastoin komissio ehdottaa rahoituksen kaksinkertaistamista ohjelmakauden 2014–2020 tasosta 30 miljardiin euroon.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Euroopan parlamentti on aina tukenut jäsenvaltioiden tiivistä yhteistyötä koulutuksen alalla ja kannustaa kehittämään kansallisen koulutuspolitiikan eurooppalaista ulottuvuutta. Se osallistuu aktiivisesti ET 2020 -strategian toimintapoliittisen syklin määrittelyyn.

A. Erasmus

Parlamentti totesi Erasmus+ -ohjelman äärimmäisen myönteisen vaikutuksen [14. syyskuuta 2017 antamassaan päätöslauselmassa](#). Se painotti, että uuden ohjelman olisi oltava avoimempi ja saavutettavampi, ja kiinnitti huomiota vaikeuksiin eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmän (ECTS) opintopisteiden tunnustamisessa. Parlamentti kehotti kehittämään sähköisen eurooppalaisen opiskelijakortin, joka tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden Euroopan laajuisiin palveluihin. Parlamentin jäsenet pitivät tärkeänä, että ohjelmassa kehitetään aktiivista kansalaisuutta, kansalaiskasvatusta ja eurooppalaista identiteettiä. Brexitin lähestyessä parlamentti hyväksyi myös 13. maaliskuuta 2019 [pätöslauselman](#) Erasmus+ -ohjelman käynnissä olevien oppimiseen liittyvien liikkuvuustoimien jatkamisesta Yhdistyneen kuningaskunnan erotessa Euroopan unionista.

Erasmus+ -ohjelman seuraajasta [28. maaliskuuta 2019 antamassaan päätöslauselmassa](#)^[4] parlamentti ehdottaa määrärahojen kolminkertaistamista 41 miljardiin euroon. Näin voitaisiin kasvattaa osallistujamäärää ja tavoittaa etenkin ihmiset, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia. Parlamentin jäsenet pyysivät muuttamaan talousarviomäärärahojen kohdentamista niin, että se heijastaa näitä prioriteetteja. Esimerkiksi esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle olisi tarjottava mahdollisuus osallistua liikkuvuustoimiin. Uudessa ohjelmassa asetetaan etusijalle myös ammatillisen koulutuksen vaihto-ohjelmat, etenkin rajaseuduilla, ja niihin myönnetään aiempaa enemmän määrärahoja. Uuden Erasmus-asetuksen

[4]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2019\)0324](#).



tekstistä on määrä neuvotella ja sopia neuvoston kanssa parlamentin yhdeksännen vaalikauden alussa.

B. Koulutus ja työllisyys

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta (CULT) ja työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta (EMPL) laativat yhteisen valiokunta-aloitteisen mietinnön komission tiedonannosta ”Uusi osaamisohjelma Euroopalle”. Siihen sisältynyt päätöslauselma hyväksyttiin parlamentissa [14. syyskuuta 2017](#)^[5]. Parlamentti katsoi siinä, että koulutusta ja osaamista olisi kehitettävä kokonaisvaltaisesti ja ettei jäsenvaltioiden pitäisi keskittyä ainoastaan ihmisten työllistettävyyteen vaan myös muiden yhteiskunnalle hyödyllisten taitojen kehittämiseen. Vielä pidettiin tarpeellisena soveltaa kattavampaa lähestymistapaa muuttajien osaamisen kehittämiseen, panostaa varhaiskasvatukseen ja edistää elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia. Epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen roolia, luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM-alat) osaamista ja yrittäjyystaitoja pidettiin niin ikään tärkeänä.

CULT- ja EMPL-valiokunnat laativat yhdessä myös lainsäädäntömietinnön komission ehdotuksesta uusiksi Europass-puitteiksi. Uudet puitteet hyväksyttiin 18. huhtikuuta 2018 Euroopan parlamentin ja neuvoston [päätöksellä \(EU\) 2018/646](#).

C. Muut erityisalat

Parlamenttia kiinnostavat erityisesti komission tiedonannot koulutuksen eri osa-alueilta. Esimerkkinä voidaan mainita päätöslauselmat, jotka parlamentti on antanut 15. huhtikuuta 2014 [uusista teknologioista ja avoimista oppimateriaaleista](#), 8. syyskuuta 2015 [nuorten yrittäjyyden edistämisestä koulutuksen avulla](#), 12. syyskuuta 2017 [akateemisesta jatkokoulutuksesta ja etäopiskelusta osana elinikäisen oppimisen eurooppalaista strategiaa](#), 12. kesäkuuta 2018 [koulutuksen nykyaikaistamisesta EU:ssa](#) sekä 11. joulukuuta 2018 [koulutuksesta digitaalisella aikakaudella: EU:n politiikan laatimista koskevat haasteet, mahdollisuudet ja kokemukset](#).

Pierre Hériard
01/2020

[5]EUVL C 337, 20.9.2018, s. 135.

